პიტიონი

რექსიპონი

1911 წ.

[illegible]

[illegible]

29418

[illegible]
Библиотека-Музей
имени
Акад. И. Гришашвили
Академия наук ГССР

[illegible]

[illegible] 1911-13 [illegible]

სალექსიკონო მასალა

(შეკრებილი ეპისკოპოზ კირიონის მიერ).

ა

აბალე?—აბა? [ქონლისა.

აბარება—სამენებლად აყვანა სა-

აბდა-უბდა რომვა უთავბოლოდ.

აბნევა ნემსის აგება.

აბოეტი ყეყეჩი.

აბრაგანი დახეთქება.

აბრუ სახელი, ნდობა.

აგანგალა საუმაწვილო თამაშო-
ბაა. დედას ამოირჩევენ, რო-
მელიც ქამრით უჩვენებს ცხო-
ველის, ან ფრინველის ზომას.
ვინც გამოიცნობს ქამრით გა-
მოუდგება სხვებს.

ადესა ყურძენია იზაბელა.

ადიდებსი ადიდებს სული ჩემის
თქმა (საეკ. წიგნ.).

ადრაბაგი ფანჯარა.

ავარა უბინაო, მოხეტიალე.

ავტოკეფალია თვით-მოთავე, და-
მოუკიდებელი ეკკლესია.

აზართიანება წაქეზება, აჯანყება.

აზგამო ძაღლის გაგდება შინიდან.

აჲათა ძაღლის გაგდება.

აჲათება აკვანში მწოლიარე ბავ-
შვისთვის ხელების ახსნა.

ათეული

ათეშგაშა საცეცხლე, მანგალი.

აინინა კერპი ქართველთა, რომე-
ლი აღმართა მეფემ საუმარგ-
მა (ქარ. ცხ. I, გვ. 33).

აკიდო მოჭრილი ტოტი ვაზისა
ორ მტევნიანი.

აკონვა კონათ შეკვრა.

ალა-ალა

ალალი ეტყვიან ბავშვს, როდე-
საც ლუკმა დაადგება ყელზედ.

ალალი ალი, რომელიც ბავშვებს
იტაცებდა. [დაწვა.

ალანძვა წვადის შეტრუსა, ალით

ალაწოდა მაღალი, ტანწვრილი.

ალახი დაღმართში ურმის შესამა-
გრებელი.

ალეში ანარჩევი ხილი.

ალერსი პერანგის ამხანაგი.

ალიაა-ბალთა უთავბოლოთ ლა-
პარაკი.

ალილო შობის დამის მილოცვა,
ხალხური ჰიმნი. [რე.

ალჩუ სათამაშო კოჭის მეოთხე მხა-

ალხანა

ამალიკი ქართველი ებრაელები
უწოდებენ სომხებს.

ამირანი ზღაპრული გმირი, რომელიც მიმჯვალულია კავკასიონის კლდეზედ.

ამლაკი ჭრელი ცხენი.

ამოთაქვა ამოვარდნა, ამოწყვეტა.

ამოქაქანება სულის მობრუნება, დასვენება.

ამოყაჭვა ამოღება ჯიბიდან

ანა არა.

ანდრიაული შავი ყურძენია.

ანამ მისათვლელი: ხუთ**ანამ**, ექვს**ანამ**, ათ**ანამ** და სხ.

ანანი არ არის.

ანგალი გასწორ-გასწორ მოსიარულე, თავქეიფა.

აოდვა სინესტისაგან ყანის გაშუშვა, გაშავება.

აპაპაპა არ იქნება, არ შეიძლება.

აპა, აპაში წასვლა გასეირნება, სტუმრად წასვლა.

აპანტალა აპრილის მონაგები, სიტყვა გადაკვრით — ნაბიჭვარი. აპრილი—აპანტალა.

აპლაკვა ფეხების აშვერა.

არჟანი (არაჟანი) რძე რომ მოიგდებს თეთრად ნაღების მოხდის შემდეგ.

არმაზი ქართველთა კერპი, აღმართული მეფე ფარნაოზისაგან, რომელიც იყო სპილენძისა; ეცვა ჯაჭვი ოქროსი და თავზედ ეხურა ჩაფხუტი ოქროსი, სამხრენი და თვალნი იყვნენ ზურმუხტისა და ბივრიტისა და ხელში ეპყრა ხმალი ელვარე და ბრწყინვალე (ქართ. ცხ. ნ. I, გვ. 32, 74).

არტახი ბავშვს რომ აკვანში ჩააწვენენ გადაუჭერენ ხოლმე.

ასკიკუკუ ხტუნვით თამაშობა, სირბილი.

ასომთავრული მსხვილი საეკლესიო ანბანი.

ასფერულა (Asperula) მცენარეა.

Асперула см. энц. слов.

ატენური ყურძენია.

ატორლიალება ადევნება.

ატუ ძაღლის დასევა.

აფხაზური ცეკვაობა; მწვადი.

აფხატება აცოცება კლდეზედ, კედელზედ.

ალუ ბავშვებს ეუბნებიან ალერსით.

აყალო ყვითელი მიწა.

აყლაყუდა მაღალი კაცი.

აშენება ურმისა ურმის გაკეთება.

აჩია ვირი.

აჩუა ცხენი.

ახში მაინც.

ბ

ბაბა პური.

ბადრი ძმაა ზღაპრული ყარამანისა და უსუფისა.

ბათლახი, ყარაბათლახი ფრინველია.

ბათქაში არეული ქვიშა-კირით გამოლესვა.

ბაიბანა სოფლის განაპირა ადგილი.

ბაკაკა ბატკანი.

ბალლი ბავშვი.

ბანდალი აქა-იქ მივლა-მოვლა.

ბანდუში ბოძზედ დასადები ხის ნაჭერი სიმაღლის მოსამატებლად.

ბარდაბარ, ბარიბარში ქვით, სწორ და სწორ.

ბარდა მცენარე ცულის პირას მაგვარი.

ბარდი დიჭ-ხე-ბალახნარი.

ბარიდ კიკინი თხათა.

ბარტყუნი ფეხებით ბრახუნი.

ბასმა ბრძანების ქაღალდი.

ბასილა საახალწლოდ გამოცხობილი კაცის სახე (ფიგურა).

ბატიბუტი დახალული სიმინდი.

ბატუა დიდიდედა.

ბაუა ბავშვი.

ბალარა მცირე ტყე.

ბალდადი სამშობლო, მშვენიერი გაშლილი ადგილი ჭაერ-წყლით შემკული.

ბალდადი აბრეშუმის თავის მოსახვევი.

ბაყბაყ დევი ცხრა-თავიანი დევი.

ბაყილო გადასარგავი პატარა ხეხილი.

ბაშაგი უფლება დარიგთა დარჩენილ თავთავების შეკრებისა მომკის შემდეგ.

ბაჩანა

ბაჩაჩა, ბაჩუა დაბალი ტანის საქონელი.

ბაცანკალი თავ-ქვეშ დასადები ხის ნაჭერი.

ბაწარი აილო—როდესაც მილიდან გაბმულად არაყი დაიწყებს დენას.

ბაჯაჯლანა მაიმახი, უსახური, დაბალი ტანისა.

ბაჯუჯა ფეხებზედ ბუმბულ გამოსული ქათამი.

ბელი-ბელი ბევრი.

ბერთხილა ხე, რომელიც ისხამს თხილისავით ნაყოფს.

ბერიკაობა ყველიერში გადაიცმენ სხვადასხვა ცხოველების ტყავებს და თამაშობენ.

ბერკეტი დიდი კეტი.

ბერყენა გარეული პანტის გვარია.

ბექი კერპი, გაუტეხარი, შეუპოვარი.

ბეჩავი საბრალო, საწყალი.

ბეცი ახლოს კარგად ვერ მხედველი.

ბეწეწინა ერთი ბეწო.

ბეხრეკი დაბერებული, ძალა-გამოლეული.

ბეჯითი მუყაითი, მოცადინე.

ბითუმი როდესაც ხანი არა აქვს გაფიცრული, ან კედელს — კარფანჯარა (ყრუ კედელი), ან ერთიანათ გაყიდული.

ბიკონი კვარი.

ბირკი, ბირკა მცენარის ეკლიანი ბუძუნძლო, ტანისამოსს რომ ეკრობა.

ბლანდვა საპირისა და სარჩულის ერთად აბლანდვა შესაკერად.

ბლითი კვერი თეთრი პურისა,

ბლონდი ლეხაქი. [бубликъ.

ბობოლა ერდოში ჩამოკიდებული ნაცრით ამსილი პატარა პარკი, რომელსაც შვიდი ფთა ურჭვია და დიდმარხვის კვირებში თითო-თითოს გამოაძრობენ ხოლმე.

ბობოლა დიდი ვინმე. [დება.

ბოგინება ცხოვრება, ფეხის მოკი-

ბოლოთრია ბზე-თივის საზიდი მთის ურემი.

ბორანი წყალზედ გადასასვლელი გადაბმული ნავები.

ბორძიკი ცხენის სიარულის ნაკლულევანება.

ბოჩი ქართველთა კერპი.

ბოხი სქელი ხმა.

ბოჯგი დაბალი ბოძი.

ბრაგვაჰი ძირს დაცემა.

ბრელო ბუჩო, თივას რომ სცვივა.

ბუა, ბუაი ამ სიტყვებით ბავშვებს აშინებენ.

ბუგანი ადგილი, სადაც საქონელი ერთად დაეყრება ხოლმე.

ბუდნა-ბუდნა ჯგუფ-ჯგუფი.

ბუერი თეთრი ყურძენია

ბუზულაკი ბზიკი.

ბუთქი გადაკაფილ ხეზედ ამოსული ტოტები.

ბუკნაჭოტი პატარა ჭოტი.

ბულაყი პატარა წყარო.

ბულბულა ყვავილია, მთაში იცის.

ბუნთურქნი აწინდელი დიდოელები (ვახუშტ. გეოგრ. გვ. 326).

ბურაო ხის გასახვრეტი, ან პროპკის ამოსაძრობი.

ბურაო სტაქანი დიდი სტაქანი.

ბურახი სიმინდისგან ანუ ქერისგან გამოხდილი სასმელი.

ბურსა თოვლიანი ნისლი.

ბურქოიანი დოში შუაგულში გაფუჭებული, დამპალი.

ბუტყუნა ცხვირში მოლაპარაკე

ბუყბუყი მუცელში ხმაურობა, მცირე გვრემა.

ბუჩო ჩალაბულა.

ბუძუნძლო ნესვის ანუ კიტრის გული, რომელშიაც ახვევია თესლი.

ბლინძვა თავის მოტანა, ამრეზა.

ბლლაძა ჩავიტანე სისწრაფით ჩაველი.

გ

გაბნევა ნემსისა ნემსის გაყრა, გამაგრება.

გაგა ძაღლის გარეთ გაგდება.

გაგანი ხმაურობა.

გადაბირება თავის მხარეზედ გა-

გადაბუგვა გადაწვა. [დაყვანა.

გადალოცვა ქორწილში ან ქელეხში ფულით შეწევნა.

გადამცნილი გადაგვარებული.

გადაფუჩეჩება უგულისყუროთ წაკითხვა, ფურცლების გადაშლა.

გადალრძობილი დროს გადასული, დასნეულებული.

გადაყლურწვა გადაკვრა.

გადაშვლეპა გადახდევინება, თავიდან ქუდის ახდა.

გადაშხუილება მათრახით ან სახრით გადაკვრა.

გადაჭერა მათრახით ან სახრით გადაკვრა.

გადახუხვა გადაკვრა, დალევა.

გადღვრინული ცხვირ - გაჭყლეტილი, ნესტოებ განიერი ცხვირი.

გავარვარებული ძალზედ გახურებული თონე.

გაზვა, დაგაზვა დაკაწვრა, ნადირთ ნაკბენი.

გათავნიერება თავნისა და მოგების გათანასწორება.

გათეთრება საქმისა გაკეთება, გაჩარხვა.

გათვლა, გაითვალა თავისი გამოიანგარიშა.

გათრეულა პირველი დღიური გუთნის გამართვის დროს, რომელიც გუთნის დედას ეკუთვნის.

გათხლეშა გარტყმა.

გათხორვა გაყვანვა წყლისა.

გაიმ ქართველთა კერპი ვერცხლისა, რომელი აღმართა აზომ. (ქართ. ცხოვ. I, 28).

გაკრულვილი კაკალი წენგო მოშორებული კაკალი.

გალალვა გარეკვა.

გალახული ღვინო გზისგან გატეხილი, ძალა - გამოლეული ღვინო.

გალივლივება წყალში გავლება სარეცხისა.

გამარჯვებული დღიური კარგი გუთნეულის დღიური.

გამოჵზინება პერანგის ამხანაგის ჩაძრობა.

გამოკემსვა გამონემსვა, გამოკერვა.

გამოლასტული მშიერი.

გამომარყუშება თოკის რგოლად გამონასკვა ბოლოში (წვერში).

გამორჩენა შემოსავალი, დარჩენა.

გამოტვინება, -ული ჭკუა გამოლეული, ჭკუა თხელი.

გამოჩერჩეტებული გამოსულელებული, უტვინო.

გამოჭეჭვა გამოწოვა.

გამოხურდავება წვრილზედ დახურდავება.

განარცხვა, განარცხული საქონლის და ფრინველების ტანში გახსნა, გაფალარათება.

განე**რა**

განმარჯობა

განცემა⁾ გაცემა.

განცვიფრება გაკვირვება.

განწყრომა გაწყრომა.

გაპა‘ **ჭყვა** ხელების გაშლა.

გაპოხვა ქონის ან დუმის წასმა.

გაჟუჟვა გაჟლეტა.

გარდაბოსი შვილი ქართლოსისა, გმირი, აღმაშენებელი გარდაბანისა (ქართ. ცხ. I, გვ. 19).

გასახლვა, გასახლე მკლავების გაყრა სახლებში, მკლავები გაუყარე სახლებს.

გატიკნული გამაძღარი, გაბერილი.

გატეტა გატეხა.

გატვრინვა განაბვა, გაჩუმება, გაყუჩება, გარინდვა.

გაქირცვნა კანის გაძრობა, გალოპვრა.

გაქლესილი გახეხილი, პირში მაქებარი.

გალნიოშება აწეწა საქმისა, გაუთავებლობა დაწყებული საქმისა.

გაჭყიპვა ბევრი სასმლის დალევა.

გაჩიოსი გმირი, შვილი ქართლოსისა, აღმაშენებელი გაჩიანისა (ქართ. ცხ. I, გვ. 19-20).

გაცი ქართველთა კერპი ვერცხლისა, რომელიც აღმართა აზომ (ქართ. ცხ. I, გვ. 28).

გაძეკილი გატენილი.

გაწყალებული ხმარებისგან დალეული, გაცვეთილი.

გაჭარვა სინესტისგან მოსავლის გაფუჭება.

გაჭეკნილი გატენილი.

გაჭიჭებული დაბერებული, აბოლებული მწვანილი.

გაჭყიპვა ყელთამდე ავსება.

გახიწვნა სახლის გალაგება.

გახვლეპა გაძრობა, გატყავება.

გეზი კვალი, სუნის აღება ძაღლისგან.

გენა ალერსი ბავშვებისა.

გველ-კუი პატარა კუ მკბენავი.

გვიბძანე სიმღერაა.

გზის გათავაზება გაცილება.

გლიმი კრინტი.

გმინვა ტანჯვა.

გნაცი ძალი, ღონე.

გნიასი ყივილ-ხივილი, ხმაურობა.

გოგვა, მოგოგავს ჩქარი ნაბიჯით სიარული.

გოგონა პატარა გოგო.

გოგორა, გოგორობა ცვრევა.

გოგუცი პატარა გოგო.

გოთაობა გოთა ჯოხია მოკაუჭებული, რომლითაც რიკსა სცემენ.

გორგოლა პატარა თვალი ურმისა, გინა გუთნისა.

გორგოლაჭი საბავშვო ურმის თვალი.

გორგომიჭელა მთელი ლებნების ჩურჩხელა.

გორდა თაბახი ხისა.

გორზავალი ხის ფეხი.

გოროხი გამხმარი ტალახი.

გორხანა სათვლავი.

გრიჭა მაგარი თიხა.

გულის აჩუყება ცრემლების მოსვლა.

გულის გადმოქანება შეშინება.

გულის ძმარვა გულის წვა.

გულუბრყვილობა გულწრფელობა.

გუფთა-ბოზბაში ცხვრის ხორცის წვენი, რომელშიაც დაკეპილი და დასორსლებული (დაგუნდავებული) ხორცია.

დ

დაბნევა დუგმ სა დუგმის დაკერება.

დაბოლოვება როდესაც ურმის ბოლო დასძლევს და თავს მაღლა აიწევს.

დაბოხებული დაბერებული, ხმადასქელებული.

დაბუზული ფრთა-ჩამოყრილი.

დაბუხული დაძრული ყინვისაგან.

დაბჯინება დაყრდომა, დანაბრება.

დაგაზვა დაკაწვრა, დაგლეჯა.

დაგუგუნება ბუხრის შეკეთება ცეცხლისა.

დაგ შამათოს დაწყევლა რჯულ-

დადა დედა. [გადამდგართა.

დავახშმება მთვარისა მთვარე რომ ვახშმის შემდეგ ამოვა.

დაკარწახება ტანსაცმელის აწევა.

დაკოჟრებული გამაგრებული ან ადამიანის ტანზედ ან ხეზედ, დაბეგვილი.

დალაბანდი დოლი.

დამალი ყელის ჩამოსვლა.

დამპალი გაფუჭებული, აყროლებული.

დანაპრება დაყრდომა.

დანანა კერპი ქართველთა, რომელიც აღმართა მეფემ საურმაგმა (ქართ. ცხ. I, გვ. 33).

დანდობა, დაინდო დამაკება, დამაკდა.

დანდრაზა სქელი ადამიანი.

დაოსება დაქანცვა, დასუსტება.

დაჴარული დაბზარული.

დარანი სადაც მდინარეში თევზი იმალება.

დატკრეცილი დაწითლებული ლოყები.

დაფაშრება გამომცხვარი პურის გამოხმობა.

დაფერცხვა დედლის დევნა.

დაფოლება ფასის და ღირსების დაკლება.

დაფორიაქება დაბთხობა.

დაქოქა (დაქოქვა) მომართვა.

დალაზული დაკაწრული.

დაღვრემილი დარდიანი, თავჩაღუნული.

დაყიალება, ყიალი უთავბოლოთ სიარული.

დაყოინება დაცხრომა.

დაყრდომა დანაბრება.

დაყურსებული გადამდნარი ვერცხლი.

დაშნა, დაშანი ხმალი.

დაშარტვა მაგრა შეკვრა.

დაჩოთინება ხელის დარევა, ჯობნა.

დაცინცვლა დატუქსვა, მოტუქსვა.

დაძახვა შემოძახვა სიმღერისა.

დაწრწის უთავბოლოდ დადის.

დახე დახედე. [ბა.

დახლა-ბურთი სახავშვო თამაშო-

დახლ\`კნილი ბრუდე, არა სწორე.

დედანი გუთნის ფთის უკანა ნაწილი.

დეკნა, დეკეული ახალი ძროხა.

დელამა ყველის ამოსაღებად რომ რძეს შეადედებენ.

დიამბეგო სიმღერაა. [ბათი.

დიდი შაბათი ვნების კვირის შა-

დიდრაჯობა დიდ-დიდის გაყოლა, მათი მიბაძვა.

დიდ-ხუთშაბათი ვნების კვირის

დოდო გოგო. [ხუთშაბათი

დოზანა

დოლა ურქო საქონელი.

დორანი იღბალი, ბედი. [სხვ.).

დოყ-დოყი ნორჩი (მწვანილი და

დოშტოროლა ჩილიკას რომ დააჭდებენ მიწაზედ გასაკრავად

დრემლა ცხვრის განავალი, ცურ-

დრკუ მზაკვარი. [ცლი.

დრუზვა, ვდრუზე დარტყმა, დავარტყი.

დუბელა მზისგან გამთბარი წყალი.

დუბეში ნარდში ორჯერ ხუთიანი.

დუჟი ბნედიანს რომ მოსდის ხოლმე ფურთხი.

დუთკო აბურცებული, დასიებული თითი.

დუფანჯი ნარდში ორჯერ ხუთიანი.

ე

ებო ერბო.

ელეთ-მელეთი მეტის მეტი სურ-

ელთი ერთი. [ვილი.

ელმოდა სტკიოდა.

ეტი ნაწილი ვენახისა.

ექანი მაყარი.

ეჰიო როგორ არა! დიახ!

ვ

ვაჰჯანი ვარცლი. [ლობა.

ვაინაჩრობა მეტი სახსრის უქონ-

ვარანვი ზამთრის თბილი ღამე.

ვარიკელა კურდღლის მოზრდილი ბაჭია.

ვარსამატი (ქართ. ცხ. I, გვ. 49).

ვახრაკი წყარო.

ვეეჳართელა ძალიან დიდი.

ვირგლა გაუთლელი, დიდი ტა-
[ნიანი.

ზ

ზაალა წაილო შემაწუხა, საქმე გამიჭირა.

ზადენი ქართველთა კერპი, რომელი აღმართა მეფემ ფარნაჯომ (ქართ. ცხ. I, გვ. 34).

ზამათი დიდი თოვლი და წვიმები, თოვლ-ჭყაპი.

ზამინი შესამაგრებელი ბოძი.

ზედადგრობა საუმაწვილო თამაშობა.

ზახრუმა, ზახრუმალო

ზედახროვა თავის მოყრა ერთად.

ზეით-ქვეითად ყოფნა როდესაც კაცი უქეიფობს და ლოგინათ კი არ არის ჩავარდნილი.

ზემჭვრეტი დაუკვირვებელი კაცი.

ზი! ზი! ძაღლის გაბრაზება.

ზიზია ახალი, კარგი.

ზინათი სიმდიდრე.

ზოსტერი სარტყელი.

ზუზი მაღალი, აწოწილი.

ზურგულება

თ

თაგვობა ასკილით თაგვების გარეკვა სახლიდან ყველიერში.

თავანკარა პირველი რამ, წმინდა, სუფთა.

თავრიელი საქალამნე თავის კანისა.

თავწვერა თავის ნათქვამი, კერპი.

თავხე რაზედაც კოჭები აწყვია.

თათარი ქართველებმა პირველად უწოდეს ეს სახელი მონღოლებს (ქარ. ცხ. I, გვ. 344).

თათარიჩხნათ როცა ხორცი მოხარშვაში შევა, სანქაროთ მო- [ხარშვა.

თათები ხელები.

თალია ერთი თამაშობა ნარდზედ, ჭანდრაკზედ.

თამელი მაგარი ხეა, რომელსაც დერძად ხმარობენ.

თანგი—ები ყურძნის საწური ნავის გასამაგრებელი ძირის ხეები.

თაობა ორმოცი დღე ანეული.

თარბე (თაიბე?) ეხლანდელი ისპანია. [კროიკები.

თარგი გამოსაჭრელი მინუშები, ვი-

თასაკი თაბხის თავზედ დასადგმელად რგვლად მოხვეული ტილო.

თაფი სათამაშო კოჭის ზურგი.

თალარი დიდი ქვევრი საწნახლის მილთან. [ძირები.

თეგი გათიბული ბალახის მსხვილი

თემელიანი კეთილ-საიმედო.

თეო ცხვრის ბინის გარშემო ალაგი, სადაც ძაღლები დარაჯობენ.

თერხვი ძრიელი ქარიშხალი.

თვალ-ბუცუცა

თვალის კვრა თვალი ეცა.

თვალის მოტყუილება მცირე ძილი, წაძინება.

თვალსაზრისი

თვალსაჩინო

თვალის ცემა თვალი ეცა, თვალი ჰკრეს.

თიბვისა სიმღერა, რომელსაც ამბობენ თიბვის დროს.

თიქმა-თიქმა გაქცევ სულ დაგ- [ლეჯამ.

თოლი თვალი.

თოინთლე შემოუსვლელი, რბილი.

თორნე (ქვაბი) მღვიმე, გამოხაგვეთი კლდეში.

თოფური ალავერდა.

თოქშ გაჩერდი, ვირს ეტყვიან.

თოხნისა სიმღერა, რომელსაც ამბობენ თოხნის დროს.

თრეულა ერთგვარი სიმღერაა.

თქეში გამდნარი თოვლი.

თხლის შეჭამანდი მჟავე შეჭამანდი თხლისა.

თხორი

თხრილობანი ძველი ნაშთების თხრა.

თხუნელა

ი

იავნანა უმღერიან წითელით ავადმყოფს.

იამინობა მშვიდობა, სიწყნარე.

იანი (წასვლა იანი)

იბნა გარყვნილი, ჭაკი.

იერი შეხედულობა

ითაფა მიკრული გუნდის ჩავარდნა თონეში.

იკუჭნება მდიდრდება, სარჩოს იძენს.

ინწუბა წუმწე ღორის ჩასაწოლი.

იქეშა ღორი დამაკლა.

ილნალი ქალაქისავით სავაჭრო დაბა.

იჩეჩება იქექება, იშმუშნება.

კ

კაბდო პატარა ნაჭერი მიწა.

კაკა ხილი.

კაკანა აკვანი.

კაკანათი ძუის მახე ჩიტების დასაჭერი.

კაპოეტი მწვანე ქვა.

კარნახობა ДИКТОВКА.

კატა პირს მეცა სახტათ დავრჩი, შევკრთი.

კაჩო ბოძში შერჭმული ჯალო ჩამოსაკიდებლად.

კაცუნა პატარა კაცი.

კახოსი გმირი, შვილი ქართლოსისა (ქართ ცხ. I, 19).

კბილის შეკვრა ღამე გარეთ დარჩენილი საქონელი ნადირმა რომ არ წაახდინოს სავარცხელს კბილებს შეუკრამენ და შეულოცამენ.

კედარო ქვეყანა, მხარე.

კეკემალულა ბავშვების თამაშობა, ერთი თვალს ხუჭამს და სხვები იმალებიან.

კენჩხო თავის სარქველი.

კენჭაობა ხუთი კენჭით თამაშობა.

კერეტანა კერატი.

კეწ-კეწი ახალი, უხმარებელი.

კვალობაზედ წილადობაზედ, მიხედულობაზედ.

კვანწი თამაშობა, ცეკვაობა.

კვანჭილა, კვანჭლ ანი კოჭლი.

კვეკვერა პატარა კვერი.

კვეცო კვერცხი.

კვნესამე ჭირიმე.

კვრივი ჩასხმული კაცი, მხარძარღვიანი.

კიკა ლოყაზედ ხელის მოცაცუნება.

კიკინი ყურებთან ჩამოშვებული თმა.

კილი ჩენჩო.

კინწი მოსწყდა დაიძინა, დათვრა.

კირა ასფალტი.

კისკისი სიცილი ქალებისა წმინდა
კიჭი კბილი. [ხმით.
კლოჩები ტიტველა ბარკლები.
კნაწანი გაკვნეტა.
კობიკი ქალაქური ქმრის ბუშტი.
კოდა წყაროზედ დადგმული უძირო კასრი.
კოთხუნჯი გონჯი, უხეირო.
კოკონაჭია ჭიაკოკონობა.
კოკოტა რგვალი ნივთი.
კონჩინა ქაღალდის თამაშობაა.
კოპიტი შავი ფული, ხის სახე-
კოპიხო [ლიც არის.
კოჟანდარი ნაბოლარა შვილი.
კოჟრი, დაკოჟრება ხელებზედ ბებერების ამოსვლა.
კოტა ШИПЪ.
კოტაკი პატარა გორაკი.
კოტიობა იგივე ქართლური ლაზარობა, კოტიობა მხოლოდ ავდარში იციან, რომ გამოიდაროს.
კოტიტი თითები მოკლე თითები.
კრასაული ღვინის სასმისი ბერთათვის დღესასწაულებში.
კრივი მუშტით შეტაკება.
კროკო ზაფრანა.
კრუნჩხი გაცხავების შემდეგ ერთად დახროებული თავთავები.
კუმი ქალს რომ წესიერად არ ექმნება ასო, ქალაბიჭა.
კუმხალი ყურძნის მტევნის კლერტოზედ გამოსხმულები.
კუნაპეტი ძალიან შავი, ბნელი ღამე.
კუნტულა პატარა ჩურჩხელა.
კუპრიელი საქალამნე ძველი რუმბისა.
კურკამძვარა ჭანჭურის გვარია.
კუტალი ხის ლიტრა ლულიანი.
კუტი ფლავი
კუძენი ყურძენი.
კუჭვნა შენახვა, დამალვა.
კუხოსი გმირი, ძე ქართლოსისა (ქართ. ცხოვ. I, გვ 19).

ლ

ლაბიცრი ბანის ზეით რამდენიმე რიგი კედლისა გარშემო.
ლათაია ზღაპარი, არაკი.
ლამუნი, ელამუნება ტროფია-
ლაპრი მუხა. [ლება, ალერსი.
ლაჟუჟი ცოტათი მომჟაო.
ლაკარტანა გათხელებული ადამიანი, ჩამომხმარი.
ლართხა თხელი კაცი. [ზედ.
ლაფა ტკბილი დასასხმელი საჭმელ-
ლაფათა ლავაშის დასაკრავი ჩალით გავსილი ბალიში.
ლაქლაქი უბრალოდ ლაპარაკი, უბედობა.
ლახტობა ყველიერში ლახტით თამაში. [დება.
ლელეჩი როდესაც ცხელი გაცივ-
ლელვერდი მოქნილი სახრე.
ლიცლიცი ძალიან სავსე.
ლოდა დიდი ბადია.

ლოდაკი მომცრო ბადია.
ლოფლოფი უნაწუწო კვერცხი, რომელსაც ზოგჯერ დასდებს ხოლმე ქათამი.
ლოლვნა ზარმაცად ჭამა.
ლუტი უსახლკარო, უქონელი.
ლუყუარტი ღვინო მომბალი
ლუყურტი [ღვინო.

მ

მაზალო კოხტა, სასიამოვნო.
მამაკალია წვრილი თეთრი ლობიო, გრძელ-პარკებიანი; ორჯერ ისხამს.
მანეული ვაზის შესაყელი წნელი.
მარაგიანი თბილი ღამე.
მარტია კაჭკაჭის ბარტყი.
მარქაფა შოლტი ტყავი.
მარქაფა ტივის ხეები, რომლებიც მოფონებულად აქვთ ტივებს მობმული გვერდებზედ.
მარქაფა შოლტი ტყავი (ზღაპრებში გვხვდება).
მასტაკი მირონის მოხარშვისთვის ხმარობენ. [ველი.
მარჩენელი შემნახველი, მზრუნ-
მასმორი ლითონის მანკალი ცეცხლისათვის.
მატანტალა მარტის მონაგები, უსაქმოდ მოსიარულე; მარტი — მატანტალა.
მატყუა მაჭანკალი.

მაქნისი ვარგისი. [გაყოლა.
მალალ ფარდეპ'ში დიდ-დიდის
მალია თვალთმაქცობის სწავლა.
მაყრული საქორწილო სიმღერაა მაყრებისა. [ბული.
მაშარაბი ხილის წვენი მოდუღე-
მაწიფრობა ყუათიანობა.
მაჩანჩალა
მაჭატელა ენა კაჭალა.
მელეური ფეტვის ათეული.
მერტყვილი ქუსლი.
მეტიჩარა არა მკითხე მიამბე.
მზგეფსი რომელსაც ოთხშაბათ-პარასკებს ხსნილია (СПЛОШНЯЯ).
მზეუჭვრიტა ლილიფარა, ნინოფი.
მზის გადაწვერა მზის ჩასვლის მოახლოვება.
მიატანა დაეწია. [მოკიდება
მიზეზ-მიზეზ მიზეზიანობა, ჩა-
მიზუზვა დაბუზულად სიარული.
მიკიოტი შავი ფრინველია.
მიკოსება მიკვრა, მიწებება.
მიპრიანა შემეწია იღბალმა.
მისხის-მისხი შორეული ნათესავის ნათესავი.
მიქვავება, არა მიაქვავია რა — არა აქვს რა, **მიაქვავე** — მი- [უგდე.
მიჩქმალვა მიმალვა.
მიჭყამალაყი კისერზედ გადაბრუნება. [ფობა.
მოარული გადამდები ავადმყო-
მოგუდული ღვინო უჭაჭოდ დაყენებული.

მოიდა მოვიდა.
მოჴვინტლა მოჯადოება.
მოკურცხლვა მოძურწვა, გაქცევა.
მოლეული შინაური ფრინველი
რომ კვერცხის დებას დასტოებს.
მოლი გაზაფხულის პირველი მწვანე ბალახი [ტვლეპა*).
მოლოპრა ხის კანის გაძრობა, მო-
მომცვრევა რთვლის შემდეგ ვენახში შერჩენილი ყურძნის
მოყურვა [ძებნა.
მოლუშება მოღრუბლვა.
მოჩხირული წამოზდილი.
მოჩხრეკა თონისა თონეში ცეცხლის გაჩხრეკა.
მოცადი (საქონელი) — წვრილ-ფეხი საშენებელი საქონელი.
მოცი მთის შავი მოცხარი.
მოძურწვა მოკურცხლვა, გაქცევა.
მოხმურიული მოღრუბლული.
მოხრაჭული მოხრაკული.
მოჰტორიკი ჯანსაღი, საქორწინო.
მოჯარვა კარების მოხურვა.
მოჯარი ადიდებულ მდინარეს რომ მოაქვს მოგლეჯილი ხე.
მუმლი მუხასა ქართული სამხედრო მარში.
მურაკი კვრინჩხი.
მურვაყიანი ღვინო წმინდა ღვინო, გაუზავებელი.
მუშაკი მშრომელი.
მუწუწი რამეს სიყვარული: ღვინისა, ქალისა.
მუჭური ჩუკუნება
მცხეთოსი შვილი ქართველთა მამა-მთავრისა, აღმშენებელი მცხეთისა (ქ.-ცხ. I, გვ. 19).
მძევალი ლაყე კვერცხი საბუდრისა.
მწერი ერთ გვარი თევზია
მწიფობის თვე ღვინობის თვე.
მჭად-პური სიმინდის და პურის ფქვილის ნაცხობი.

ნ

ნავროტი სამოვარი ბალახი.
ნაირი ჩვენ წინაპართა სახელი
ნალფანა ძველი ნახშირი.
ნალფანა ცხენის ძველი ნალისაგან გაკეთებული ნალები ხარკამბეჩისთვის.
ნამქერი ქარისგან მიყრილი თოვლი.
ნამჯოპი ყანის ძირი, რაც დარჩება მომკის შემდეგ.
ნანდობი მონდობილი.
ნანინა აკვნის სიმღერა.
ნანოფირი მზეუმწვრიტა, ნინოფი.
ნაპატივარი წინათ გაპატივებული, საქმე დაყრილი.
ნაჟური რაც შეგდებულ წყალს გაჟვანავს.
ნასმურტლი ცომის მოზელის შე-

*) გურიაში მოლოპრას ქაფის მოხდას ეძახიან რამე საგნის მოხარშვის დროს. რედ.

მდეგ ხელებიდან მოშორებუ-
ლი მიკრობილი ტომი.

ნატეხარი ჭურჭლის ნატეხი.

ნალვაწ-ნადაგი ნაშრომი, შექნი-
[ლი.

ნაყარ-ნუყარი ანარჩევი.

ნაშე შლამი. [ხატი.

ნაწილოვანი ხატი ნაწილებიანი

ნაჭყაპურტები შინაგნეულების
(ნაწლავების) დარევინება.

ნახალი დახალული.

ნება ნელა.

ნესტი სისველე სახლში.

ნუკბარი ახალი ხილი, სასიამოვ-
[ნო რამ.

ნუნუ ღვინო.

ნწალი წყალი.

ო

ოდა მოჯამაგირის საწოლი ადგი-
ლი ბოსელში*).

ოდორგელა ხეპრე, გაუთლელი,
მოუხეშავი.

ოკრო-ბოკრო ოდრო-ჩოდრო.

ოლი ორი. [ამბობენ.

ორი ყრა, სამი ყრა — ყავარზედ

ორკოპე გოგრის ხაპარი.

ორმოობა საბავშვო თამაშობა.

ორპირი გალობა ორ გუნდათ
სიმღერა.

ორტოტად ორად შეკეცილი თო-
კი, ქამარი. [ტოტი.

ორყეყელი წყვილად წასული ორი

ორშიმო ყელიანი გოგრა, რომ-
ლითაც საწნახლიდან ღვინოს
იღებენ.

ორხელა უღლის გუთანი.

ოქოქა უღელი ხარით სამუშაო
გუთანი.

ოქრხოსი ძე მცხეთოსისა, მან
აღაშენა ოძრხე (ქარ. ცხოვ.
I, გვ. 20).

ოხითა ტროპარი.

პ

პანაგია მღვდელ-მთავრის გულზედ
საკიდი ხატი.

პაპაპა! რა კარგია!

პაპყი თხელი თოვლი. [ყვნილი.

პაჟარნი ლოთი, გაქსუებული, გარ-

პარასევი პატიოსანთა ჯვართა ჭა-
ერში გამოცხადება და სასწა-
ულები (ქ.-ცხ. I, გვ. 169).

პარპაშობა დიდების მიბაძვა, ამ-
პარტავნული ცხოვრება.

პარტალი თეთრი ყურძენი დიდ
მტევანა, ზევიდან ქანგისავით
მოკიდებული აქვს.

პაჩი კოცნა.

პელაგონი, პელელო ზღვა.

პილი პირი.

პირის კითხვა გამოკითხვა, პი-
რობის გაგება.

პირკატა მეცა სახტად დავრჩი.
[რედ.

---

*) იმერეთში და გურიაში ოდა კარგი საბატონო სახლია.

პირ-მუცელ-მიდგმული მალე დასაწოლი ქალი.

პირლნიოში ყბადია, ლაპარაკში თავდაუჭერელი.

პირშავი უპირული კაცი.

პოზანი სადი ხილი.

პოსლიკა თავ მოტვლეპილი.

პრაწა-პრუწი

ჟ

ჟამთა მჭვრეტი დროსა და გა-რემოების მიმხედველი.

ჟვალმატი სხვა და სხვა ბალახი არე-

ჟოქო ცუდი ღვინო. [ული.

ჟრუჟუ დაბუჟებული ასო.

ჟრიამული

ჟუჟვა ჟლეტა.

რ

რათა ხანია რამდენი ხანია.

რამე-რუმე სხვა და სხვა ნივთე-ბი, ამბები.

რევმა ნაკადული, ხილთი.

რთვლისა სიმღერა ყურძნის მო-კრეფის დროს.

რიკი ორკაპიანი, რომელსაც ცხენს უკეთებენ, რომ ნახირში არ ირბინოს.

რისხება, დარისხება დღესასწა-ულის წინა სალამოს ზარის ჩამორეკა, რომ უქმე არ გა-სტეხონ.

როდინი და მისი როკი

როჭიკი ჯამაგირი, სასყიდელი.

რუბი თექვსმეტი ფარა.

რუხ-რუხი ღორის დრუტუნი.

რჩოლი წნელის პატარა რგოლი.

რცხალი დასვენებული მიწა.

ს

საავათო გადადებული სარჩო თა-ვის მოსარჩენათ, საუბედურ-დღეოთ.

საბედო ბედისგან მონიჭებული.

საგერისთო ზედაშე, შენახული გერისთობისთვის.

საგერო ზედაშე გერის დღესასწა-ულისთვის.

სადაგი დღე უბრალო დღე.

სადევარი სათევზაოთ დაწყვეტი-ლი ტოტის სიგრძე.

საზუზარი ფაქიზად სახმარი.

სათახვე სადაც სცხოვრობენ თა-ყვნი, თახვნი (бобръ).

სათული პატარა ცული, ნაჯახი.

სათხრილავი ყორის გარეთ და-ტოვებული მიწა ყორის შესა-კეთებლად.

საკოკე სახელარზედ გადაკიდული სამ კაპიანი ხისა, რომლებ-შიაც კოკებსა სდგამენ.

საკუარლილიანები — ხევსურები უწოდებენ რუსებს.

სალაფავი ოთხფეხთათვის საჭ-მელი წყალში გახსნილი სი-მინდის ფქვილისა.

სალხინო მუხლი ორსულ ქალს

დალოცამენ ხოლმე: „ღმერთ-
მა სალხინო მუხლი მოგაურე-
ვინოსო".
სამერცხლე ყავარზედ გასასვლე-
ლი კარები.
სამკვდრო კვდრის სამარხი ფული.
სამღვთო ამქრები გადაიხდიან ხო-
ლმე და სოფლად გლეხებიც.
სანა აღშენებული.
სანაყრე საჯდომი, ნაწული.
სარისტა მოხერხება, გამჭრიახო-
ბა, გამოცდილება.
სარმა ფეხის გამოკვრა ჭიდაობაში.
სარკისობა სარკის წმ. ჯიორგობა.
სასტი ბრძანება.
სასულე სარკმელი, ფორტოჩკა.
სასუსნავი შესაჭმელი რამ, უფ-
რო ტკბილეული.
სატალახო წასვლის დროს რომ
ღვინოს დაალევინებენ სტუ-
მარს.
საშიობო ზედაშე, შენახული შიოს
დღესასწაულისთვის.
საყენებელი სოლები, რომლებ-
საც ღერძი უჭირამთ.
საცივი წყარო.
საცივი მჟავე წვნით შემზადებუ-
ლი საჭმელი (ფრინველი).
საწიფელო ცოტ-ცოტა საფქვავის
სახლიკაცი [დაფქვა.
საჯოხე ხბო ან ძროხა, რომელ-
საც აძლევენ საქონლის მო-
ზიარეს საზუქრად.

სიავი ტაშტი, თასი.
სიბანი მარჯვენა ბეჭი ცხვრისა ორი
წიბოთი და თირკმელებით, რო-
მელსაც მლოცავნი მღვდელს
სიმბოლო ნიშანი. [აძლევენ.
სინაგოგა ებრაელთა სალოცავი.
სირი რიგი.
სირონი სამანი.
სირსიტი ქუდის ქვეშ დასახური.
სირჩა გაძევება.
სისხამ დილით რიჟრაჟზედ.
სიყრმის შვილი უფროსი ვაჟი,
პირველი შვილი, თავანკარა.
სიცვილი სირცხვილი.
სკნირიანი მუსტოფი. [ჭამა.
სლაფვა ოთხფეხისგან სალაფავის
სუბათ სუმბუქად ჭამა ახალ გახ-
სნილებაზედ.
სუზანი ლურჯი სუფრა.
სუნდური ღობე-ყორეში დატოვე-
ბული სარწყავი წყლის გასა-
სუფრული სიმღერაა. [ვალი.
სუხსური დიდი იხვი.
სხვენი გადახურული ბანი.
სხირტლი ნერგის სარის ანასხეპი.

ტ

ტაატი ბავშვების ფეხის ადგმა, ზა-
რმაცად ფეხის გადადგმა.
ტაბლა მიცვალებულთა მოსახსენე-
ბლად მომზადებული.
ტავარნა ურმის თვალზედ მიკრო-
ბილი ტალახი.

ტანტალო ბურთაობაში გაქცევა.
ტამაზლუხი საშენებელი საქონელი. [ნი კიბე.
ტანტრა დასადგმელი ოთხ ფეხიანი კიბე.
ტაპტაპა შეუგნებელი მოუხეშავი.
ტაპ-ტაპ დედალს ეტყვიან და ჩა-
ტარაკუჭა მეტიჩარა. [ჯდება.
ტარიგი სეფისკვერიდან ამოჭრილი კრავი.
ტატანი, დაუტატანა
ტაფამწვარი ერბოკვერცხი.
ტერეფა სნეული საკლავი ურიებში.
ტინგიცი ჭკუა ნაკლები, ხეპრე.
ტკრიაცი სიცილი.
ტლო ხელმარტო ბიჭი.
ტლოკები ტიტველა ბარძაყები.
ტლუკი ფინთი, სულელი.
ტოლუმბაში თამადა. [ლი.
ტოპვა წყალში ან ტალახში სიარუ-
ტორვა, დატორვა—დაწიხვლა.
ტორიკაობა
ტორლიალი ადევნება.
ტრახკანა ბატის ფთისგან გაკეთებული საბავშვო თოფი.
ტრუბუცა ცუღლუტი, გაქნილი.
ტუკი სამ კვირტზედ გასხლული ვაზი.
ტყუპა ერთგვარი ჭანჭური, რომელიც მიტყუპებულ ხილს ის-
ტყუჭი ქალის ასო. [ხამს.

უ

უიმე?! ვაიმე?!
უკინე, მიკინა, უკბინე, მიკბინა.
უმარტისოდ უდროოთ დამკვებული საქონელი.
უმრნკველი საკვერებელი.
უნიათო უმოსაზრო, ძალა გამოლეული.
უუმაუური *)
ურდუმი საყვავე.
ურმანი დაბურული დ გაუვალი ტყე.
ურმული სიმღერაა.
უსანათო ღარიბ-ღატაკი.
უსანეთობა **)
უსუფი ძმაა ზღაპრული გმირის ყარამანისა.
უტნალარი ერთგვარი ცურაობაა.
უფლოსი ძე მცხეთოსისა, რომელმან აღაშენა უფლის ციხე და ურბნისი (ქ.-ცხ. I, გვ. 20).
ულელა ოცი დღის ნახნავი გაზაფხულისა.
ულრანი ხშირი, გაუვალი ტყე.
უჩინმაჩინის ქუდი — ქუდი, რომელიც უჩინარადა ჰხდის კაცს.
უჩმახი
უჩმაჩური უხეირო კაცი.
უძლები ორსული.
უჯიათი ჯიბრი

*) ავი სული, რომელიც კაცს აჩრობს ძილში. რედ.
**) უსანეთის ეკლესიის დღეობა გორის მაზრაში, მეჯვრის-ხევის მახლობლად. რედ.

ფ

ფაიფუ დაიკარგა. [დალდი.

ფათა კონჩინას თამაშობაში 26 ქა-

ფალანგის კარები პატარა კარე-ბი ალაყაფის კარებში, ან მის გვერდზედ.

ფანფალაკი — რაზედაც დირდი-ტია გუთნის.

ფანქარი კალმის ტარი.

ფარა-ფარა დაგლეჯილი ტანსაც-

ფართი-ფურთი [მელი.

ფაუხა კოჭლი.

ფაშრდება პური მალე ხმება.

ფაჩუჩი ნიშანი, რომელსაც შეაბა-მენ ხოლმე შინაურ ფრინველს.

ფაჩუჩი ბავშვის ფეხსაცმელი რბი-

ფაცი ხელი. [ლი ტყავისა.

ფაცქი თხლად დაწნული ღობე, ანუ

ფეიქარა ობობა. [საბძელი.

ფეტვის მქადი ფეტვის ფქვი-ლისგან გამოცხობილი წი-თელ მჭადა.

ფეფები ფეხები.

ფეხზედ მოხდა, მოვიხადე — ავადმყოფობის ატანა ფეხზედ.

ფეხაკრეფით უხმაუროთ სიარუ-

ფეხუცვლელად *) [ლი.

ფთილა ბამბის დახვევა თითის ტარზედ სამკითხაოთ.

ფიფია ლობიო, წვნიანი საჭმელი.

ფილთა-ქვა

ფისო კატა.

ფიფინა დაირის საყდარუნებელი.

ფიჭა

ფლანი ესა და ეს.

ფოლორცი პატარა ჩავარდნილი ადგილი.

ფოლოცი ქალი სუმბუქი ყოფა-ქცევის ქალი.

ფრანი ფრიალა, ჭაერში აშვებული ოთხკუთხი ქაღალდი, რომელ-

ფრე წყარო. [საც კუდი აბია.

ფსონი აუყვანელი სათამაშო ქა-ღალდები, რომლებიც დამრი-

ფსტა [გებელს დარჩება.

ფუა ხაშხაში.

ფურჩი ნაკლულევანება.

ფსტლობა სიმინდის ტაროების მომტვრევა.

ფუფალა უფალი, ღმერთი.

ფუფუა ტკივილი, ნატკენი.

ფუჩეჩა სიმინდის მომკევან ხალხს უწოდებენ.

ფუჩინა ხბო, ძროხა.

ფქილი ყვავილის მტვერი.

ფშვნეტი პარაშოკი.

ფხოჭნა ხელით ან ფოცხით მო-ფხოჭვა დედამიწისა.

ქ

ქალადო უსათავნლო დოშეჭამანდი.

ქალდეველი ქართველი.

---

*) დაუძვრელად ადგილიდან. რეთ.

ქანქური ტყუილ უბრალოდ ტანის რხევა.

ქარატა ჭიქის კრიალოსანი.

ქარაშოტი დიდი ქარი, ქარიშხალი.

ქარბუქი ქარი თოვლით.

ქართლოსი მამათ-მთავარი ქართველთა, რომლის საფლავს ქ. არმაზში თაყვანსა სცემდნენ ქართველნი (ქართ. ცხ. I, გვ. 19).

ქარი დიდი აქვს ათას თუმანს.

ქასური გაჰკრა ლაქუცობა დაუწყო, თავი მოუქონა.

ქაფიანი ორნახადი არაყი.

ქაში ფეტვის ფაფა რძით.

ქვახარშია ძუნწი.

ქაჯან! – ქალური ალერსი.

ქილი მონასტრის განყოფილება (სკიტი).

ქინდვრა თავს ჰქინდრამს.

ქობინო სარეცხის სატყეპელა.

ქონგური გალავნის ანუ კოშკების წვეტიანი კბილები.

ქუბი გასუქებული ღორი.

ქულკანა სიმინდის მჭადი.

ქურდ ბაცაცა წვრილი ნივთების მპარავი.

ქუქა—დედალს ეტყვიან და ჩაჯდება.

ქუქი, ჩაქუქდა ჩაჯდა.

ქუცუნა გოჭი.

ქშუტუნი ბერვა.

ლ

ლადვრა ყელის გამოჭრა, დაკვლა.

ლადა-ლუდა ეკლიან-ქვიანი ადგილი.

ლდინი, ლდინამდის ჩაჰყვა

ლენძელა ფესვებ ტკბილი მცენარეა და სჭამენ.

ლვიტიკელა (იმერლებს უძახიან).

ლნავილი უხეირო სიმღერა, ლაპარაკი.

ლრიანცელი

ლუნწი წუწურაქი, კრიყანგი.

ლურლუტი გულჩათხრობილი კაცი, ქვემ-ქვემა.

ლჯოლი გვერძე გაზდილი კბილი.

ყ

ყაბაზი მეპურე.

ყაბათ განზე, ხალვათად, ფართოდ.

ყადიმი ნიადაგი მიწისა, მაგარი მიწა.

ყავრული ყავრის სახურავი.

ყავ-ყავი კაცი მყვირალა, ყბალია, მოდავიდარაბე.

ყათარი რამდენიმე კვალი გადარგული მცენარეებისა.

ყაიდა, ამ ყაიდაზედ ამ გვარად, ესრეთ.

ყაირი საქონლის ნალების გაცვეთილი ლურსმების გამოცვლა.

ყალია ღორის ხორცის წვნის ჩიხირთმა.

ყალთანი გარემოცვა მტრის სი-
ყამა ხანჯალი. [მაგრის.
ყაპყაპი ყვითელი ფრინველია, თუ პირ-გამოურეცხელი კაცი დასძლია, პირი აუყროლდებაო.
ყარამანი ზღაპრული გმირის სახელია.
ყარყანი წყლის ანუ ღვინის მაღალ ყელიანი ჭურჭელი.
ყასავათი ყაირათი.
ყაფანი
ყაყიტა
ყეყე ყეყეჩი, ახოეტი.
ყვანა ჭინთვა.
ყვაჩალია ყვავის ბარტყი
ყიალი უთავბოლოდ სიარული.
ყიფი რბილი, დუნე.
ყინწი მოსწყდა ძალა გამოელია.
ყიყლიყო მამლის ყივილი.
ყლაპანი დაუღეჭავად გადაყლაპვა.
ყმებოდა იყეფებოდა.
ყმენდა დიდი ლუკმების ჩქარ-ჩქარა ყლაპვა.
ყორლანი სამანი.
ყორყი მსხვილი კენწები.
ყოყოჩი
ყოჩი მოჭიდავე ცხვარი.
ყრა ორი ყრა, სამი ყრა ყავარი.
ყრუჩუნა ყრუ.
ყურთაგლეჯა თამაშობა ბავშვე-
ყურთუკი გერმა. [ბისა.
ყურყურა თავის საკბილო, ადვილად მოსატყუებელი.
ყუჩი სისუსხე (ზამთარს ყუჩი მოსტყდა).
ყურწაგდებული დაუდევარი.

შ

შავი ორშაბათი დიდმარხვის პირველი კვირის ორშაბათი.
შავ-კაკალა—ამ მცენარის ნაყოფი სათვალეს წამალია.
შავლეგი მხიარული სიმღერაა.
შავტრუხა შავგვრემანი, შავი.
შაითანი ეშმაკი.
შალთა რკინის სამარგლი ბოსტნისა.
შარი ამაღლებული მიწა ბოსტანში, რომელზედაც რიგზედ გადარგულია მცენარეები.
შეგებება დახვედრა.
შევსვათ წითელ-წითელი—ციციანთ სიმღერაა.
შეთოხვლა შეჭმა, გადაყლაპვა.
შეკაზმვა ლობიოს შენელება.
შემობერვა მუცლისა საჭმლისაგან.
შემორაგული შემოღობილი, შემოზღუდული.
შემოხლა ორი ნივთის ერთმანეთზედ მირტყმა.
შენავარი მძიმე გამწევი საქონელი.
შეოკება
შერექილი ჭკუაზედ შეშლილი.
შერწყული ფლავი
შექსუება შელევა.

შეშუტი ყოველ გვარი გასასყიდი საქონლის გამოულეულობა.
შეჩურთვა ძალით შედება, დაცობა.
შეჭანა შესჯამა.
შიავი წერტილებით მოხაზულობა.
შიგ გაწირვა თესლის ჩადგრა საშვილოსნოში.
შიშლო შიშველ-ტიტველი.
შლაპანი
შლეგიანი თავ-განწირული.
შოლტი ტყავი საქალამნეებათ დაჭრილი გძლად ტყავი.
შუაგი ხეივანი.
შშ! გაჩერდი ცხენს ეტყვიან, შე-
შხივი წყლის საქანი. [დექ.
შხიშხიპი შიშხინი.

ჩ

ჩაბასილება თავში ჩარტყმა.
ჩაბახური წყლის საქანელი.
ჩაბჟირება ტირილისგან ბავშვი რომ ვეღარ ამოისუნთქავს.
ჩაილურის წყალი — ჩაილური სოფელია და მშვენიერი წყარო აქვს.
ჩაკენჭვა ამბის მიტანა.
ჩაკვდომა გაჯდომა ლაქისა, გადაკიდება.
ჩაკვლა მწოლიარეს მოკვლა.
ჩაკოკლოზინება ჩაგემრიელება.
ჩალფაჩუნა უხეირო, მოუხერხებელი, დაჩაგრული.
ჩამუმლვა ჩაფერფვლა.
ჩატიტვა დაწყევლა.
ჩაცეცხლვა გადაკვრა.
ჩაწიკწიკება წიკწიკით წერა.
ჩახუნა კოჭლი.
ჩახსაკრავი პაჭიჭებზედ შემოსაჭირები ჩაფარიში.
ჩერო ჩრდილი, ხის ქვეშ.
ჩეჩქი მოჭრილი სიმინდის ძირი.
ჩიკრიკელა პატარა კაცი.
ჩილიკაჯოხობა ჯოხით და ჩილიკით თამაში.
ჩინალე გენაცვალე, თავშემოგეხვიე. [ში.
ჩიჟი-პიჟები ფაშვის ნაჭრები ხაშ-
ჩიტი ახალ გაფლებულ ჩურჩხელას ღვენთი (წვეთი) რომ ჩამოვარდება ხოლმე.
ჩიტის პური მცენარეა.
ჩიტიფაფობა ყველიერში ფაფას წასცხებენ ნაფოტებზედ და ჩიტებს დაუდგამენ.
ჩიჩქვი ხორცი ნორჩი საქონლის ხორცი, რომელიც მალე იხარშება.
ჩიხოლა გძელი დაბამბული ახალუხი დედაკაცებისა.
ჩიხორა იუპკა. [ბული.
ჩლუტი დაფუყეებული, დასუსტე-
ჩოკინა პატარა ჩოჩორი.
ჩოლფოთი მოდუნებული.
ჩოლხი გაცხავების შემდეგ ცხავში დარჩენილი გაულეწავი თავთავები.

ჩორთის ჩამოგდება უთანხმოების, მტრობის ჩამოგდება.

ჩორუმცა წყევლაა.

ჩორჩოტინა წნელის პატარა რგოლი.

ჩოფურა ნაყვავილარი.

ჩოქელა სიმინდი დაბალი სიმინდი.

ჩოქშ გაჩერდი. ვირს ეტყვიან.

ჩუკუნება ОНАНИЗМЪ.

ჩუმა ქვაბი ჩუმათ არყის გამოსახდელი ქვაბი.

ჩურგენ თამაშობაში კოჭების მოტაცება.

ჩური თოშს და ყინულს რომ მიაყრის ერთად.

ჩქეფი გამდნარი თოვლი.

ჩხა მოჭრილი ტოტი ვაზისა ბევრ მტევნიანი.

ჩხა ნაჯახის ჩამოსაკიდები გუთანზედ.

ჩხინკელა დორის განავალი.

ც

ცანგალა გოგონა სათამაშო სიმღერა.

ცაცუნი ხელებით ფათური, შეხება.

ცახი ცოცხი ან ფიჩხი, რაზედაც აბრეშუმის ჭია პარკებს აბამს.

ცია, ციცია ცეცხლი.

ციკი დედლის ასოს გამოშვერილი ნაწილი.

ციმციმათ ფთხილად აწევა საგნისა.

ცირა გასათხოვარი ქალი.

ცისმარე დღე ყოველ დღე.

ციცირი გარეული ქათამი.

ცორინე — მოდით, მოგროვდით. აგანგალაში ხმარობენ.

ცრემლვა გაზაფხულზედ გასხლულ ვაზს რომ ცრემლი ჩამოსდის.

ცრუპენტელა სიცრუის მთქმელი, მკვეხარა.

ცუგო ძაღლი.

ცუგრუმელა პატარა ტანის მარილიანი ქალი.

ცუცნა-კუკნა პატარა.

ცხონდა გარდაიცვალა.

ცხრა ძველი თვლა: ერთი ცხრა, ორი ცხრა და სხვ.

ძ

ძაან ძალიან, ძლიერ.

ძანძაყი ავდრიანობა გაზაფხულ-შემოდგომაზედ.

ძაღლთ ოდენა მრავალი.

ძგიდე სართული.

ძელქვა ხეა (შექმ. თ. 30, მ. 37).

ძერაობა საბავშვო თამაშობაა.

ძირკვი ხის ფესვები.

ძიძგილი ქათმების ჩხუბი.

ძიძგი-ძიძგი ქათმების წაქეზება ჩხუბის დროს.

ძიძიბები წვრილი მუწუკები, აბურცულები.

წ

წ—ამ ხმას ბავშვები ჩაურთავენ სიტყვის ყველა მარცვლის შემდეგ წინა ხმოვანი ასოს მიმატებით: შე**წე**ნა**წა** (შენა), ქუ**წუ**დი**წი** (ქუდი), ა**წა**ბა**წა**ნო**წო** (აბანო) და სხვ. კა**წა**ნკე**წე**ლი**წი** (კანკელი); თუ სიტყვა უხმო ასოზედ ბოლოვდება, მაშინ ის უხმო ასოც მიემატება, მაგ. მი**წი**ყვა**წა**რხა**წა**რ = მიყვარხარ; მო**წო**ვა**წა**ლ = მოვალ: შე**წე**ნთა**წა**ნ=შენთან; ა**წა**რჩი**წი**ლ=არჩილ; ორი უხმო ემატება: ვა**წა**ხტა**წა**ნგ=ვახტანგ.

წაგზება დაგძელება, წაგძელება.

წაკულაკი მწვანე ნუში.

წალიკა ბალახია, თუ დაჩეჩქვილი დაიდო ფეხზედ, კანს აახურცებს.

წამგზავრება გამგზავრება.

წანაშვა, წანაშული წალამვა, წალამული.

წანდილი ხორბლის შეჭამანდი.

წაპწა ყურძნის კურკები.

წაწლობა ფშავლებში ქალ-ვაჟების ტროფიალი.

წედა გამომწვარი შირიმის ქვა, რომლითაც მჭედლისის განიერი თადები გადაჭყამთ.

წეროს თოვლი უკანასკნელი თოვლი წეროების მოსვლის წინათ.

წვერი ღვინისა პირს რომ მუშხამს.

წვრეტა, გამოწრუტა

წია, წიაწია წიწილა.

წიალი თრევა, ტარება.

წითელი პარასკები ვნების კვირის პარასკები.

წინამო მაწაკი კავები, ფასადი.

წიოწობა ვინც თამაშობას წააგებს იმას სირბილით ამოუსუნთქებლივ ათქმევინებენ **ოწიო** და **ვიწიოწო**.

წიპრანა პატარა ჩიტია.

წკაპანი

წოპწოპა წვეტიანი.

წოწიალი უთავბოლოთ სიარული.

წოწოქა ჭრიანტელი.

წმახვნა გლესა, თავს გლებს, ტროფიალებს.

წრუბელა ურმის უბეს აკრავს ღერძთან.

წრუტვა, გამოწრუტა, გამოწრუტვა ძირამდის დალევა.

წუწიანი თვალ-ცრემლიანი.

წუწურაქი კრიყანგი, ღუნწი.

ჭ

ჭადა თხილის ყვავილი.

ჭანჭლები ყვერები.

ჭახა-ჭუხი

ჭრაჭაჭრუჭი

ჭერეხი

ჭი თანხმობაა, ზოგჯერ იხმარება

კითხვაში: შენი ქალი მივა ჭი სადარზედ?

ჭინქა*) ავი, მავნე, ალი. [ბმ.

ჭიჭინა მომბეზრებელი მოლაპარა-

ჭრიანტელა ტყემლის წყასგან და მწვანილებისგან გაკეთებული მჟავე წვნიანი.

ჭრიხვი მართვე შინაურთა ფრინველთა მოვარიებული.

ჭუკი ინდაურის წიწილა.

ჭუკჭუკი დაბალის ხმით საუბარი

ჭულვა ფსმა.

ჭუჭუნა საქონლის ჭირი.

ჭყუტა უხეირო, მჟავე ხილი.

ხ

ხაბაკი ბარგი. [ხახვით.

ხავიწი ფქვილის ფაფა ქონით და

ხათა ხათაბალა, განსაცდელი.

ხაკა ფხვნილი ნახშირი, ნახშირის ნაგავი.

ხალთა ტომარა გუდისა**).

ხაო საქონლის ავადმყოფობა, რომელიც პირში ეკლებისავით გამოაყრის.

ხარალი ხის ქერქი, რომლითაც ვაზს ახვევენ.

ხარჩო მჟავე წვნიანი ხორცისა ანუ ფრინველისა ღომით.

ხასხასი

ხაშალი ხე გულ დამპალი ხე.

ხაჭილა ჭრელი ტანსაცმელი.

ხევა ხევში მიმდინარე წყალი, ხევის მდინარე.

ხელად ამ წამს, ეხლავე.

ხელკუდი გუთნის ნაწილი, რომელზედაც ხელი უვლიათ.

ხელის მიწვდენა შემწეობის მიცემა.

ხენჭოფო კიბოს მაგარი ზურგი ანუ კანი.

ხეპრე გაუთლელი, უჭკუო.

ხეტიალი უთავბოლოდ სიარული.

ხეში, ხეშის სარტყელი ტილოს სარტყელი.

ხვართქლა ბალახის თეთრ ყვავილებიანი.

ხვიანდაგი წვრილად დახეული თხელი ტყავი, ტყავის ძაფი.

ხვრეპა хлебать

ხვრიშა მსხვილად დაფქული მარილი.

ხითხითი სიცილი.

ხირია ყრია, გდია.

---

*) გურულათ ჭინკა. რედ.

**) გურიაში ხალთა ბეწვიანი ტყავის არის, წინეთ ავდარში კაჟიან თოფს ჩამოაცმიდენ ჩახმახისკენ, კარგს დარში უკან ჩამოიკიდებდენ გურულს ტანისამოსზე კუდივით. ეხლა ხალთას აღარ ატარებენ, მაგრამ ხშირათ იტყვიან: ხელი ხალთას! ესე იგი არ გაბედო და არ შეეხო ჩემს ხალთას, ჩემს საგანს, ჩემს ნივთს, ჩემს პირადობას. რედ.

ხისტაკი ირიბი ჩაგდებული ნაჭერი.

ხიჩატელს არა აბია რა ხილს არა ასხია, უხილობაა.

ხიჩი-ხიჩი ყელის გამოჭრა, დაკვლა.

ხიწიწი დუმის და ღორის სისუქნის გამოდნობის შემდეგ დარჩენილი ნახრაკები.

ხიხია ფინთი, განავალი.

ხოკერი *) ბალმწარას ქერქისგან გაკეთებული სახილე.

ხორსი ჩახმახის მოსაშლელი.

ხოტბო ნაგავ ნარევი (ხარჯიანი) ხორბალი.

ხოჭიჭი—რაზედაც ბავშვს დააწვენენ სანამ აკვანში ჩააწვენენ.

ხრწილი

ხუობა უცხოობა, წყენა.

ხურგი გროვა გამოყრილი სარისა.

ხუსტარი წერილი.

ხუსხუსი მცირე სირბილი, მოკლე ნაბიჯით. [რანდა.

ხუშტარა (თუ **ხუსტარა**?) პატარა

ხუხულა პატარა ქოხი.

ჯ

ჯაათი ჯიბრი.

ჯავახოსი ძე მცხეთოს გმირისა (ქ.-ცხ. I, გვ. 20).

ჯალლი ცხავში დარჩენილი გაულეწავი თავ-თავები.

ფამფილა რკოს ბუდე.

ჯანლი ნისლი.

ჯარფუზანა მხიარულობა, აინუნში არაფრის ჩაგდება.

ჯაურა პატარა ძირი თივა.

ჯაქი შამანი.

ჯაყვა პატარა დანა.

ჯეელი ახალგაზდა.

ჯიდა ხიშტი, შუბი ოროფისა.

ჯიკა ახალი ყველის ფაფა.

ჯირკუტანა კუნძი, დაბალი და სქელი კაცი.

ჯიქა ძალიან დაქანებული დაღმარ-

ჯიქი ცური. [თი.

ჯლოყინი ჯლოყინით კითხვა, ლაპარაკი.

ჯორცხენა კერძო ვირი.

ჯოჩი ჯოხი.

ჯუგამი მუნათი, ყვედრება.

ჯუკუტი, კუტი-კუტი — კრუხს უძახიან ხოლმე.

ჯურდანი ქისა ფულის შესანახი.

ჯუჯულა ქათამი.

ჰ

ჰაი-ჰარად საჩქაროდ, როგორმე,

ჰამ — გიგბენ, გიგინამ.

ჰამრობა путешествіе по мы-

ჰოოდე დიახ. [тарствамъ.

ჰოპუნა მკის სიმღერა.

ჰოროველა გუთნის სიმღერა.

---

*) გურულათ ხოკერა, ხოკერაჲ. რედ.

TIPO-LITOGRAFIA REBESCHINI
DI TURATI E C.
OFFICINA CARTE VALORI
MILANO

413
ა 545

„ძველი საქართველო"
ტ. II. 1911-1913 წ.